

VYŠETŘOVÁNÍ PŘÍČIN VZNIKU POŽÁRU V ČR A SPOLUPRÁCE PŘI TÉTO ČINNOSTI SE SLOŽKAMI IZS

Pavel Nejtek¹

ABSTRAKT

Príspevek sa zaoberá problematikou vyšetrovaniu príčin vzniku požiaru v rámci Českej republiky. Vyšetřování příčin vzniku požárů je výkonem státního požárního dozoru a je vykonávané hasičskými záchrannými sbory krajů a generálním ředitelstvem HZS ČR. V první části se příspěvek věnuje legislativnímu rámci vyšetrování příčin vzniku požárů a interním předpisům, kterými se příslušníci při této činnosti řídí. Dále pak ukazuje různorodý přístup HZS krajů k zajištění této činnosti. Ve druhé části se příspěvek zabývá spoluprací se složkami IZS a to jak se základními, ale i ostatními, které napomáhají při vyšetrování příčin vzniku požárů.

Kľúčové slová:

Vyšetrování příčin vzniku požárů, státní požární dozor, jednotky požární ochrany, policie ČR, složky integrovaného záchranného systému

ABSTRACT

The article deals with investigations of causes of fires in the Czech Republic. Investigations into the causes of fires are performed by the State fire supervision and it is executed by the fire rescue units and the Directorate-General of the FRS. The first part of the article deals with the legislative framework of the investigations into the causes of fires and the internal rules which the members of the FRS have to adhere to. Furthermore, it indicates varied approach of the FRS towards the investigations. The second part of the article deals with cooperation with the units of an integrated rescue system, both basic and the others that aid in the investigation of the causes of the fires.

Key words:

Investigations into the causes of fires, State fire supervision, Fire rescue units, Policy of the Czech Republic, Units of Integrated Rescue System

¹ Pavel Nejtek, Mgr, Hasičský záchranný sbor Pardubického kraje, Teplého 1526, 530 02 Pardubice, +420 950570152, +420 950570203, pavel.nejtek@pak.izscr.cz,

1 PRÁVNÍ PŘEDPISY PRO VYŠETŘOVÁNÍ POŽÁRŮ

Základním právním předpisem, který řeší problematiku vyšetřování požárů v České republice je zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o požární ochraně“) [1]. Problematika vyšetřování požárů je zahrnuta do druhé části zákona o požární ochraně, která řeší státní správu a samosprávu na úseku požární ochrany. V § 24 je stanoveno, že Ministerstvo vnitra vykonává státní požární dozor. Ministerstvo také stanoví postup zjišťování příčin vzniku požárů a v závažných případech se zjišťování těchto příčin zúčastňuje, rovněž zajišťuje zpracování rozborů požárů. Podle ustanovení § 26 odst. 1 zákona o požární ochraně úkoly Ministerstva vnitra plní Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky. V navazujícím odstavci 2 § 26 jsou stanoveny kompetence Hasičských záchranných sborů krajů, kde najdeme také výkon státního požárního dozoru. Jako poslední je zde nutné uvést § 31 zákona o požární ochraně, který stanovuje rozsah výkonu státního požárního dozoru. Státní požární dozor se vykonává i zjišťováním příčin vzniku požárů.

V zákoně o požární ochraně máme stanoveno oprávnění k provádění výkonu státního požárního dozoru formou zjišťování příčin vzniku požárů. Oprávnění je zde uvedeno jak pro Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, ale také pro jednotlivé Hasičské záchranné sbory krajů.

Druhým právním předpisem, který stanovuje jakým způsobem je prováděno zjišťování příčin vzniku požárů, je vyhláška č. 246/2001 Sb. o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (dále jen „vyhláška o požární prevenci“) [2]. Jak již napovídá název právního předpisu, řeší také problematiku výkonu státního požárního dozoru. Základní ustanovení ke zjišťování příčin vzniku požárů najdeme v § 50 vyhlášky o požární prevenci.

Při zjišťování příčin vzniku požárů se zjišťuje místo a doba vzniku požáru, osoba, u které požár vznikl, příčina vzniku požáru včetně možných verzí, okolnosti mající vliv na šíření požáru včetně dodržení podmínek požární bezpečnosti stavby, vyplývajících z ověřené projektové dokumentace, následky požáru, jako jsou předběžná způsobená škoda, zraněné a usmrcené osoby, výše uchráněných hodnot při hasebním zásahu, porušení předpisů o požární ochraně a jiné okolnosti nezbytné pro zjištění příčiny vzniku požáru.

V odůvodněných případech se při zjišťování příčin vzniku požáru provádí odebrání výrobků nebo vzorků. Při zjišťování příčin vzniku požárů orgány státního požárního dozoru zpravidla spolupracují s orgány činnými v trestním řízení, orgány státní správy a orgány státního odborného dozoru. Výsledky a závěry zjišťování příčin vzniku požárů se uvádějí do odborných vyjádření, popřípadě znaleckých posudků, které slouží k dalšímu řízení.

Příslušníci zajišťující výkon státního požárního dozoru formou zjišťování příčin vzniku požárů zpracovávají pro účely stanovení návrhů preventivních opatření, výkonu státního požárního dozoru, koncepce rozvoje požární ochrany a zaměření preventivně výchovné činnosti rozborů požárů a technických zásahů, které obsahují počet požárů ve sledovaném období, výši přímých a následných škod způsobených požáry, výši uchráněných hodnot při hasebních zásazích, příčiny vzniku požárů a zdroje zapálení, charakteristiky prostorů, kde k požárům došlo, způsob záchrany a

evakuace osob nebo zvířat anebo druh a způsob evakuace majetku, počet zachráněných a evakuovaných osob, počet zraněných a usmrcených, důvody zranění nebo usmrcení, zhodnocení porušení předpisů o požární ochraně v souvislosti se vznikem a šířením požárů, činnost jednotek požární ochrany při hašení požárů a technických zásazích, další údaje nezbytné pro zpracování rozborů požárů a technických zásahů.

Rozbory požárů a technických zásahů vycházejí z údajů obsažených v dokumentaci o požárech a technických zásazích (např. odborná vyjádření, znalecké posudky, spisy o požárech, statistika událostí) a provádějí se nejméně jednou za rok. Ve vyhlášce o požární prevenci máme ještě § 52, který se zabývá obsahem a rozsahem požárně technických expertíz.

Požárně technická expertiza se zpracovává na základě zadání orgánu státního požárního dozoru, popřípadě dalších orgánů uvedených v § 50 odst. 2 nebo právnických osob, podnikajících fyzických osob a fyzických osob (dále jen "zadavatel"). Výsledkem požárně technické expertizy je odborné vyjádření nebo znalecký posudek. Požárně technická expertiza obsahuje základní údaje o požáru, popis zkoumaného výrobku nebo vzorku, výsledky zkoumání a laboratorních zkoušek, odpovědi na otázky zadavatele a závěry.

Požárně technická expertiza se provádí v potřebném rozsahu, zpravidla ke zjištění nebo potvrzení skutečností uvedených v § 50 odst. 1 vyhlášky o požární prevenci. Součástí požárně technických expertíz je také zkoumání vlivu stavebních konstrukcí, požárně bezpečnostních zařízení a činnosti zasahujících jednotek požární ochrany na průběh a šíření požáru, příčiny případné nefunkčnosti požární techniky, požárně bezpečnostních zařízení nebo věcných prostředků požární ochrany při požáru a toxických zplodin hoření.

V zákoně o požární ochraně jsou vyšetřování požárů věnovány pouze 2 věty, vyhláška o požární prevenci věnovala této problematice 2 paragrafy, nejvíce se proto této problematice věnuje samostatný pokyn č. 3 generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky ze dne 14. ledna 2011, kterým se stanoví postup Hasičského záchranného sboru České republiky při zjišťování příčin vzniku požárů (dále jen „pokyn k vyšetřování požárů“) [3].

Pro účely organizačního vymezení postupu dle pokynu k vyšetřování požárů se rozumí:

vyšetřování požárů - souhrn úkonů a postupů směřující ke zjištění příčiny vzniku požáru a jeho šíření v rozsahu § 50 vyhlášky o požární prevenci,

expertizní činnost - laboratorní zkoumání a požárně technická expertiza,

územní odbor - organizační součást HZS kraje s územní působností danou organizačním řádem HZS kraje (dále jen „ÚO HZS kraje“),

chemická laboratoř – chemická laboratoř HZS ČR (dále jen „CHL“),

požár - mimořádná událost definovaná v § 1 písm. m) vyhlášky o požární prevenci; za požár ve smyslu uvedené definice se také považují výbuchy směsi hořlavých plynů nebo par hořlavých kapalin či prachů s plynným oxidantem,

závažný požár - požár, s výjimkou požáru vzniklého dopravní nehodou, jak je uvedeno v čl. 10 tohoto pokynu, u kterého došlo nebo se předpokládá, že došlo k usmrcení 3 a více osob, ke zranění 7 a více osob, a u kterých je skutečná nebo předpokládaná výše škody 20 mil. Kč a vyšší,

požár se základní evidencí - požár přírodních porostů (i v prostoru lesních pozemků), odpadů, demolic a vraků vozidel, vznícení potravin při vaření a vznícení sazí v komíně, pokud nevznikne škoda na majetku a nedojde k rozšíření požáru, k usmrcení či zranění osob nebo jejich přímému ohrožení.

Pokyn pro vyšetřování požárů dále stanovuje co se za požár nepovažuje: fyzikální výbuch, výbuch výbušnin, pokud nedojde k následnému hoření po výbuchu, hoření vinutí elektrických točivých strojů elektrickými iniciátory, pokud nedojde k rozšíření hoření mimo prostor vinutí, žhnutí elektrické instalace, pokud nedojde k jeho rozšíření mimo instalaci, hoření vznikající v rámci technologického procesu, ke kterému došlo v důsledku vzniku očekávaných technologických podmínek popsaných v technologickém postupu, u kterého je zajištěno, že bude zlikvidováno a nedojde k jeho rozšíření mimo předpokládanou část technologie.

Pokyn pro vyšetřování požárů také člení vyšetřovatele požárů:

základní vyšetřovatel požárů - příslušník HZS kraje s odbornou způsobilostí pro vyšetřování požárů zařazený v úseku prevence a civilní nouzové připravenosti krajského ředitelství HZS kraje (dále jen „KŘ HZS kraje“) nebo oddělení prevence ÚO HZS kraje, který má vyšetřování požárů jako hlavní nebo převažující náplň činnosti,

ostatní vyšetřovatel požárů - příslušník HZS kraje s odbornou způsobilostí pro vyšetřování požárů, který nemá vyšetřování požárů jako hlavní nebo převažující náplň činnosti,

určený vyšetřovatel požárů - příslušník HZS ČR uvedený pod písmenem a) nebo b), určený rozpisem služeb k plnění úkonů při vyšetřování požárů.

2 VÝKON VYŠETŘOVÁNÍ POŽÁRŮ NA HZS KRAJŮ A NA GŘ HZS ČR

HZS kraje zajišťuje vyšetřování požárů nepřetržitě prostřednictvím určených vyšetřovatelů požárů KŘ HZS kraje a ÚO HZS kraje.

Současně je nepřetržitě zajišťována expertizní činnost výjezdové skupiny Technického ústavu požární ochrany (dále jen „TÚPO“) a CHL a účast příslušníků MV-generálního ředitelství HZS ČR (dále jen „GŘ HZS ČR“) na vyšetřování požárů.

Výkon služby vyšetřovatelů požárů, členů výjezdové skupiny TÚPO, CHL a příslušníků GŘ HZS ČR se stanovuje rozpisem služeb.

V současné době je v rámci České republiky vyšetřování požárů zajišťováno na HZS krajů třemi odlišnými způsoby. HZS hlavního města Prahy zajišťuje vyšetřování požárů pouze základními vyšetřovateli požárů a to ve 12-ti hodinových službách. Tento způsob zajištění výkonu služby je provozován v Praze řadu let. Vzhledem k počtu požárů je nejen výhodný, ale asi i nutný. Druhým způsobem zajištění služby je 24 hodinová služba zajištěna základními vyšetřovateli požárů, kterou reprezentuje například HZS Moravskoslezského kraje. Třetím a nejrozšířenějším způsobem zajištění služby je výkon služby základního vyšetřovatele v pracovní době a střídání určených příslušníků pro vyšetřování požárů v mimopracovní době (zajištěno pohotovostí těchto příslušníků stanovenou rozpisem služeb).

Také na GŘ HZS ČR jsou stanoveni příslušníci rozpisem služeb za účelem zajištění vyšetřování příčin vzniku požárů na republikové úrovni. Tito příslušníci se účastní vyšetřování příčin vzniku požárů u závažných požárů.

Součástí GŘ HZS ČR je také TÚPO Praha a chemická laboratoř při Institutu ochrany obyvatelstva v Lázních Bohdaneč. Na obou pracovištích jsou rozpisem stanoveni příslušníci a zaměstnanci, kteří se podílí na vyšetřování požárů formou zkoumání vzorků a výrobků a prováděním požárně technických expertíz.

3 SPOLUPRÁCE SE ZÁKLADNÍMI SLOŽKAMI IZS

Na úvod si připomeneme základní složky IZS, jak je máme v České republice stanoveny. Jsou to Hasičský záchranný sbor ČR a jednotky požární ochrany, Zdravotnická záchranná služba a Policie České republiky.

Začnu se složkou, se kterou se spolupracuje nejméně a to je Zdravotnická záchranná služba. Nejmenší spolupráce je dána tím, že naštěstí není třeba zásahu ZZS ve všech případech požárů. Pokud dochází ke spolupráci, pak se jedná v největší míře o případy, kdy jsou ošetřovány poškozené osoby při požáru, kde je potřeba s těmito osobami zajistit podání vysvětlení.

Na druhé místo se v četnosti spolupráce řadí Policie České republiky (dále jen „PČR“). O této spolupráci máme záznam i v § 50 odst. 3 vyhlášky o požární prevenci. Spolupráci s PČR můžeme rozdělit na několik úrovní. Jednou úrovní je spolupráce s příslušníky PČR na obvodních oddělení, kteří se na místo požáru dostavují po obdržení informace od krajského operačního a informačního střediska HZS kraje. Jejich činnost na místě směřuje k zjištění zda-li nedošlo ke spáchání trestného činu. Druhou úrovní spolupráce je výjezd vyšetřovatele a kriminalistického technika. Ti na místo požáru vyjíždí jestliže je zřejmé podezření na spáchání trestného činu. Jejich činnost je dána zákonem o polici a zákonem o trestním řádu. Činnost na místě požáru je zaměřena ke zjištění pachatele trestného činu, naproti tomu činnost příslušníků HZS ČR je směřována ke zjištění příčiny vzniku požáru. Při těchto činnostech je naprosto nezbytné, aby obě složky plně spolupracovaly a to zejména při práci na místě požáru, kde by neuváženým postupem mohlo dojít k poškození stop pro trestní řízení, ale i pro zjištění příčiny vzniku požáru.

Třetí úrovní spolupráce je možné nazvat tu, kdy na místo požáru jsou povolávány specializované útvary PČR. K těmto útvarům patří Kriminalistický ústav Praha a Odbory kriminalistických technik a expertíz dislokované na Krajských ředitelstvích PČR. Od roku 2003 se poměrně často setkáváme i s kolegy ze skupiny speciálních kynologických činností krajského ředitelství policie, kteří disponují speciálně vycvičenými psy na vyhledávání akceleračních hoření na místě požáru.

Jednoznačně nejčastější a nejintenzivnější spolupráce vyšetřovatele požárů je vedena s příslušníky jednotek HZS krajů a členy jednotek SDH obcí, kteří zasahují na místě požárů. Nejdůležitější osobou je pro vyšetřovatele požárů velitel zásahu, který stanoví, kdy je možný přístup na místo požáru, případně s jakými ochrannými prostředky. Velitel zásahu, popřípadě další hasiči, které určí, podávají vyšetřovateli požárů cenné informace o situaci na místě požáru v době příjezdu a dále pak při zásahu. Neocenitelné jsou informace například, kde hořelo, jakou měl barvu kouř, zda-

li byla otevřená okna, dveře, či bylo-li do objektu násilně vniknuto. Hasiči pak sdělují, se kterými předměty a jakým způsobem manipulovali. Velitel zásahu ve své zprávě o zásahu uvádí také názor na příčinu vzniku požáru.

4 SPOLUPRÁCE S OSTATNÍMI SLOŽKAMI IZS

Ostatních složek IZS je více jak základních a tak je zde nebudu vyjmenovávat. Zaměřím se na ty, se kterými je možná spolupráce.

Co se bude týkat četnosti, pak při vyšetřování příčin vzniku požárů dochází ke spolupráci s Městskou policií. Strážníci městské policie bývají na místě požáru ve městech, kde působí, velmi brzy. Jsou tedy schopni předat zajímavé informace o rozvoji požáru, napomáhají se střežením místa požáru, mají místní znalost o objektech, osobách a subjektech.

Poměrně často je využívána i spolupráce s tak zvanými pohotovostními službami elektro, plyn a voda. Zaměstnanci těchto služeb jsou odborníky ve svém oboru a mohou zejména konzultací na místě požáru přispět k vyšetření příčiny vzniku požárů. Jako příklad mohu uvést spolupráci se zaměstnancem plynárenské společnosti, který společně v vyšetřovatelem požáru na místě události provedl rozebrání plynového spotřebiče a plynové přípojky, čímž došlo k potvrzení verze, že byl plynový spotřebič v době požáru v provozu.

5 ZÁVĚR

Vyšetřování příčin vzniku požárů je výkonem státního požárního dozoru a zákonem o požární ochraně je tato činnost prováděna Hasičským záchranným sborem ČR. Vyšetřování příčin vzniku požáru se řídí právními předpisy a pokynem, který byl vydán na základě zmocnění uvedeného v zákoně o požární ochraně.

Vyšetřování příčin vzniku požárů je složitý proces, který není možné zajistit pouze příslušníky HZS ČR, ale je nezbytná spolupráce s dalšími subjekty. Nejdůležitějším subjektem je PČR, protože mnoho požárů je založeno úmyslně a jedná se tak o trestné činy, které musí šetřit orgány činné v trestním řízení. Hasičské záchranné sbory pro PČR v některých případech zpracovávají i znalecké posudky, které slouží k trestnímu řízení.

LITERATURA

- [1] zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů
- [2] Vyhláška č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška požární prevenci)
- [3] Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR ze dne 14.1.2011, kterým se stanoví postup Hasičského záchranného sboru ČR při zjišťování příčin vzniku požárů

Článok recenzoval:
doc. Ing. Ladislav Olšar, PhD.

